

Iisalmen kaupungin laaja hyvinvointikertomus

valtuustokaudelta 2021–2025

Hyvinvointijaosto 1.4.2025
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta 8.4.2025
Kaupunginhallitus 14.4.2025
Kaupunginvaltuusto 26.5.2025

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	2
2	Iisalmen väestö.....	3
3	Iisalmelaisten hyvinvoinnin kehitys valtuustokaudella	5
3.1	Elintavat ja terveydentila	5
3.2	Terveellinen ja turvallinen elinympäristö.....	7
3.3	Lapset ja nuoret	8
3.4	Ikäihmiset	12
3.5	Päihteet.....	14
3.6	Kokemuksellinen hyvinvointikysely	16
4	Tehdyt toimenpiteet.....	19
4.1	Hyvinvoinnin edistämisen rakenteet.....	19
4.2	Nostoja valtuustokaudella 2021–2025 toteutetuista toimenpiteistä	19
4.3	Järjestöyhteistyö.....	25
5	HYTE-kerroin.....	26
6	Terveyden edistämisen aktiivisuus	28
7	Yhdenvertaisuuden edistäminen.....	29
7.1	Yhdenvertaisuussuunnitelma	29
7.2	Vammaispoliittinen ohjelma 2024–2030.....	30
8	Johtopäätökset.....	33

1 Johdanto

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa on asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä tukevaa sekä edistävää toimintaa, jota tehdään laaja-alaisessa yhteistyössä eri toimialoilla. Kunnan oman työn lisäksi hyödynnetään laajasti muiden toimijoiden osaamista tukemassa asukkaiden hyvinvointia. Myös asukkailla on oma tärkeä roolinsa kunnan tarjoamien hyvinvoinnin edellytysten hyödyntämisessä. (Kuntaliitto 2024)

Kuntien tulee seurata asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä, elinoloja sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Edellä mainituista tekijöistä kuntien tulee raportoida valtuustolleen vuosittain sekä on valmisteltava valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma. (Kuntalaki 410/2015 § 1 ja Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 § 6).

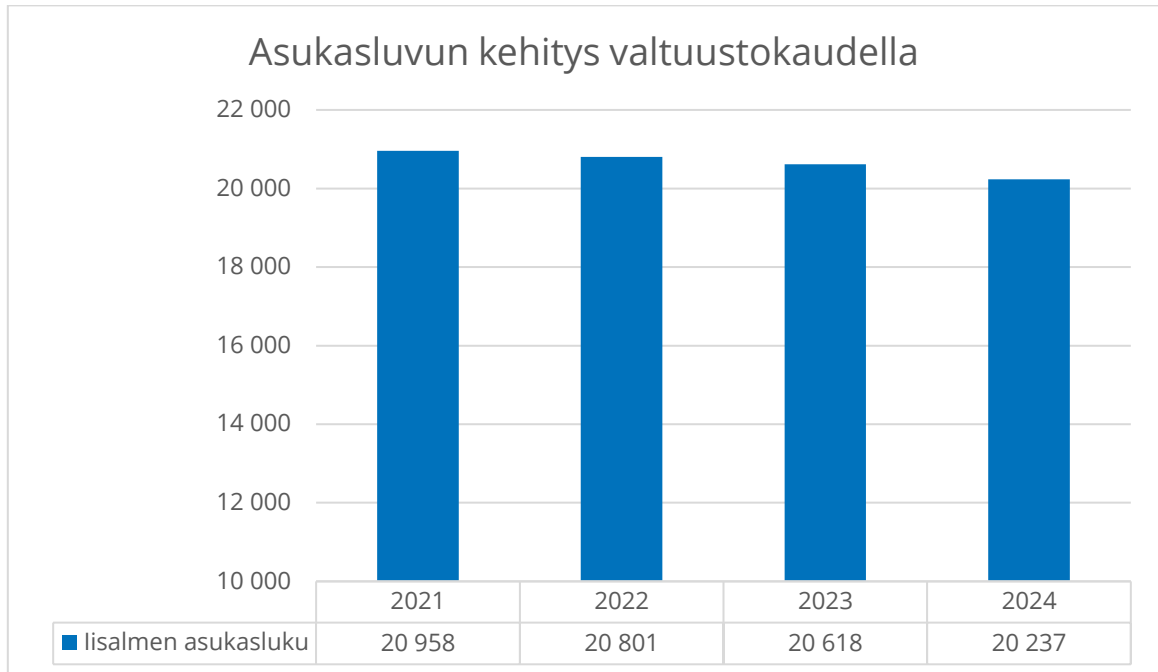
Iisalmelaisten hyvinvoinnin edistämistyötä on ohjannut valtuustokaudella 2022–2025 laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma, joka hyväksyttiin hyvinvointijaostossa 31.1.2022, sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa 1.2.2022, kaupunginhallituksessa 7.2.2022 ja kaupunginvaltuustossa 21.2.2022.

Hyvinvointisuunnitelman 2022–2025 tavoite kiteytyy ajatukseen jokaisen kuntalaisen hyvinvoinnista, osallisuudesta ja aktiivisuudesta. Tähän pyritään seuraavin tavoittein:

- Edistämme terveellistä ja osallistavaa elämäntapaa
- Kehitämme viihtyisän, toimivan ja turvallisen elinympäristön
- Turvaamme perheiden, lasten ja nuorten mahdollisuudet turvalliseen kasvuun ja hyvään oppimiseen

Laaditussa laajassa hyvinvointikertomuksen raportoinnissa käytetään viimeisimpiä saatavilla olevia indikaattoritietoja, kaikki tiedot eivät päivitty vuosittain. Tietopohjana on käytetty THL:n ehdotusta hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisällöksi, jota on täydennetty muulla Iisalmen hyvinvointitiedoilla. Iisalmen lukuja verrataan taulukoissa koko maahan, Pohjois-Savoon sekä samankokoisiin verrokkikuntiin (Kemi, Raahe ja Varkaus). Laaja hyvinvointikertomus toimii samalla vuoden 2024 hyvinvoinnin edistämisen vuosiraporttina.

2 Iisalmen väestö

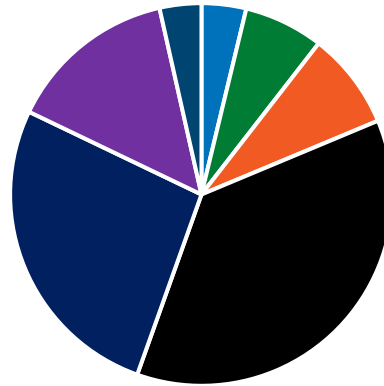

Tietolähteet: Tilastokeskus (2021–2023), Vuosi 2024 Iisalmen kaupungin Locus tietokanta. Haettu 20.1.2025.

	Iisalmi	Kemi	Raahe	Varkaus
Perheitä	5531 (2023)	4911(2023)	6342 (2023)	5196 (2023)
Ulkomaan kansalaisia %	3,2 %	4,4 %	2,7 %	3,7 %
Vieraskieliset	851 (2023) 726 (2022)	1165 (2023) 989 (2022)	940 (2023) 866 (2022)	957 (2023) 686 (2022)
	Iisalmessa kiintiöpakolaisia vastaanotetaan 20-25hlöä/ vuosi ja heitä on saapunut 10-25hlöä/ vuosi.			

Lähde: [Tilastokeskus](https://tilastokeskus.fi), haettu 18.2.2025

Iisalmen väestöennuste vuonna 2030, 19 471 (laskettu 2024)

Iisalmen väestö ikääntyy nopeasti, ja työikäisten osuus on selvästi pienempi kuin valtakunnassa keskimäärin. Vieraskielisten ja ulkomaan kansalaisten määrä on kasvussa, mutta se on edelleen melko maltillinen.

Viimeisin ja ajantasaisin kuvaus Iisalmen kaupungin toimintaympäristöstä, talouden kehitysnäkymistä ja taloudesta löytyvät viimeisimmästä talous- ja toimintasuunnitelmasta. Ajantasaisin versio löytyy aina Iisalmen kaupungin verkkosivujen *Talous* -osiosta.

3 Iisalmelaisten hyvinvoinnin kehitys valtuustokaudella

3.1 Elintavat ja terveydentila

Vihreä luku = parempi suhteessa koko maan tulokseen

Punainen luku = huonompi suhteessa koko maan tulokseen

↑ = parantunut tulos edelliseen mittaukseen verrattuna

↓ = heikompi tulos edelliseen mittaukseen verrattuna

	Iisalmi	Koko maa	Pohjois-Savo	Kemi	Raahe	Varkaus
Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista	26,6 (2023) ↑ 26,8 (2021)	28 (2023) 28,1 (2021)	25,1 (2023) 25,8 (2021)	31,4 (2023) 29,7 (2021)	30,9 (2023) 30,2 (2021)	26,4 (2023) 26,8 (2021)
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä	23,5 (2023) ↑ 24,7 (2021)	16,6 (2023) 15,4 (2021)	17,1 (2023) 16,1 (2021)	22,8 (2023) 22,9 (2021)	26,9 (2023) 24,3 (2021)	27,8 (2023) 26,7 (2021)
Syrjäytymisriskissä olevat nuoret 15–28-vuotiaat nuoret lkm lähde: nuorisotilastot.fi	532 hlö, 18,4 % (2023) ↓ 511 hlö (2021)	125536 hlö, 14,1 % (2023) 113738 hlö (2021)	5324 hlö, 13,4 % (2023) 5048 hlö (2021)	479 hlö, 19,1 % (2023) 465 hlö (2021)	678 hlö, 20,2 % (2023) 560 hlö (2021)	479 hlö, 21,2 % (2023) 481 hlö (2021)
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä	1,9 (2024) ↑ 2,0 (2022)	2,6 (2024) 2,9 (2022)	2,1 (2024) 2,3 (2022)	2,5 (2024) 2,5 (2022)	1,2 (2024) 1,0 (2022)	3,2 (2024) 3,3 (2022)
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15–64-vuotiaista	5,8 (2023) ↑ 6,8 (2021)	4,2 (2023) 5,3 (2021)	4,4 (2023) 5,3 (2021)	6,4 (2023) 7,5 (2021)	4,6 (2023) 4,9 (2021)	5,5 (2023) 6,2 (2021)
Työttömät, % työvoimasta	12,2 (2024) ↓ 12,0 (2023)	10,8 (2024) 9,8 (2023)	11,0 (2024) 10,1 (2023)	14,2 (2024) 14,3 (2023)	11,9 (2024) 11,5 (2023)	14,2 (2024) 12,7 (2023)
Nuorisotyöttömät, % 18–24-vuotiaasta työvoimasta	21,2 (2024) ↓ 19,3 (2023)	13,2 (2024) 11,5 (2023)	14,8 (2024) 13,0 (2023)	18,0 (2024) 17,9 (2023)	19,8 (2024) 20,3 (2023)	23,5 (2024) 21,3 (2023)

	Iisalmi	Koko maa	Pohjois-Savo	Kemi	Raahe	Varkaus
Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta	4,2 (2024) 4,7 (2023) ↑	3,6 (2024) 3,3 (2023)	3,6 (2024) 3,5 (2023)	4,1 (2024) 4,3 (2023)	3,8 (2024) 3,2 (2023)	3,6 (2024) 3,6 (2023)
Työttömien aktivointiaste, %	25,8 (2024) ↓ 26,4 (2023)	27,4 (2024) 30,1 (2023)	24,8 (2024) 26,6 (2023)	31,8 (2024) 34,5 (2023)	28,2 (2024) 32,0 (2023)	30,3 (2024) 34,6 (2023)
Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista	5,5 (2024) 5,8 (2023) ↑	4,5 (2024) 4,2 (2023)	4,7 (2024) 4,4 (2023)	6,3 (2024) 6,4 (2023)	4,9 (2024) 4,6 (2023)	6,0 (2024) 5,5 (2023)
Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, %	48,6 (2025) ↑ 48,3 (2021)	54,3 (2025) 55,5 (2021)	50,1 (2025) 50,7 (2021)	48,7 (2025) 51 (2021)	49,6 (2025) 50,6 (2021)	49,1 (2025) 48,2 (2021)
Sairastavuusindeksi, ikävakioitu	111,9 (2023) ↑ 113,4 (2022)	100 (2023) 100 (2022)	116,9 (2023) 117,8 (2022)	132 (2023) 135 (2022)	121,5 (2023) 118,7 (2022)	118,3 (2023) 121,1 (2022)
Työkyvyttömyysindeksi, ikävakioitu	146,0 (2023) ↓ 143,5 (2022)	100 (2023) 100 (2022)	135,6 (2023) 135,2 (2022)	178,9 (2023) 174,6 (2022)	146,0 (2023) 143,9 (2022)	159,5 (2023) 159,0 (2022)

Lähde: [Sotkanet](#) tiedot haettu 18.2.2025, päivitetty 15.5. sairastavuusindeksi, toimeentulotuki, työkyvyttömyysindeksi ja äänestysaktiivisuus.

Kirjasto- ja kulttuuripalvelujen tilastoja

Palvelu	2022	2023	2024
Kirjasto tapahtumamäärät/kävijämäärät	251 / 11 235	260 / 11 597	265 / 21 974
Kulttuuripalvelut tapahtumamäärät/kävijämäärät	42 / 7 919	41 / 13 759	53 / 9 024
Aktiiviset kirjastonkäyttäjät (lainaajat)	7 138	7 320	
Lainaajia / Asukasluku %	34,06	35,19	

Kirjastoauton vaikuttavuus / palveluverkko

Pysäkin tyyppi	Pysäkkien lkm ja prosenttiosuus
Koulut	9 kpl, 8 %
Varhaiskasvatus	15 kpl, 13 %
Palvelukodit ja muut vastaavat yksiköt	5 kpl, 4 %
Maaseutualue	58 kpl, 48 %
Taajama-alue	33 kpl, 28 %

Vuosina 2022–2023 vaikutti Korona-pandemia vielä toimintoihin. Esimerkiksi tapahtumien ja kirjaston kävijämäärät olivat alhaisempia, ja ihmiset varoivat vielä liikkumista yleisötapahtumissa.

Haastava taloudellinen tilanne yhteiskunnassa alkoi näkymään mm. kulttuurikeskuksen konserttikäynneissä vuoden 2024 aikana. Kirjaston puolella on havaittavissa maksuttomien palveluiden käytön lisääntymistä.

3.2 Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

Vihreä luku = parempi suhteessa koko maan tulokseen

Punainen luku = huonompi suhteessa koko maan tulokseen

↑ = parantunut tulos edelliseen mittaukseen verrattuna

↓ = heikompi tulos edelliseen mittaukseen verrattuna

	Iisalmi	Koko maa	Pohjois-Savo	Kemi	Raahe	Varkaus
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta	9,9 (2023) 8,7 (2022) ↓	7,8 (2023) 7,3 (2022)	7,2 (2023) 8,0 (2022)	12,2 (2023) 10,3 (2022)	6,3 (2023) 5,9 (2022)	8,6 (2023) 9,7 (2022)
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta	38,5 (2023) ↓ 34,3 (2022)	42,9 (2023) 41,2 (2022)	42,1 (2023) 37,1 (2022)	56,3 (2023) 49,4 (2022)	29,5 (2023) 31,6 (2022)	53,2 (2023) 52,5 (2022)

	Iisalmi	Koko maa	Pohjois-Savo	Kemi	Raahe	Varkaus
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat / 10 000 asukasta	105,8 ↑ (2023) 124,0 (2021)	91,8 (2023) 104,2 (2021)	111,6 (2023) 126,3 (2021)	161,1 (2023) 166,8 (2021)	109,1 (2023) 124,7 (2021)	113,5 (2023) 122,2 (2021)
Liikennevahingoissa vammautuneet ja kuolleet henkilöt, lkm <i>Lähde</i> Vammautuneeksi katsotaan lievimmillään henkilö, jolle on korvattu vammojen tarkastuskäynnistä syntyneitä kuluja.	115 (2023) 104 (2022) 103 (2021) ↓	18813 (2023) 18424 (2022) 19811 (2021)	839 (2023) 905 (2022) 951 (2021)	84 (2023) 82 (2022) 96 (2021)	113 (2023) 95 (2022) 116 (2021)	56 (2023) 62 (2022) 88 (2021)

Ylä-Savon ja Siilinjärven liikenneturvallisuussuunnitelmassa (2024) seurataan liikenneonnettomuuksien määrää ja liikenneturvallisuustilannetta. Raportin mukaan Iisalmessa vuosina 2019–2023 loukkaantumiseen johtaneita onnettomuuksia on keskimäärin 14 vuodessa ja kuolemaan johtaneita onnettomuuksia keskimäärin yksi vuodessa.

3.3 Lapset ja nuoret

Vihreä luku = parempi suhteessa koko maan tulokseen

Punainen luku = huonompi suhteessa koko maan tulokseen

↑ = parantunut tulos edelliseen mittaukseen verrattuna

↓ = heikompi tulos edelliseen mittaukseen verrattuna

	Iisalmi	Koko maa	Pohjois-Savo	Kemi	Raahe	Varkaus
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista	48,2 ↓ (2023) 31,3 (2021)	38,0 (2023) 34,4 (2021)	40,6 (2023) 38,2 (2021)	39,1 (2023) 41,6 (2021)	30,9 (2023) 35,1 (2021)	47,2 (2023) 50,0 (2021)
Ei syö koululounasta päivittäin, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	37,8 ↓ (2023) 36,4 (2021)	38,8 (2023) 38,1 (2021)	32,1 (2023) 30,6 (2021)	72,7 (2023) 33,7 (2021)	39,8 (2023) 40,5 (2021)	40,6 (2023) 38,3 (2021)

	Iisalmi	Kokoma	Pohjois-Savo	Kemi	Raahe	Varkaus
Ei syö koululounasta päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	28,6 (2023) ↑ 37,5 (2021)	31,4 (2023) 30,0 (2021)	33,8 (2023) 31,4 (2021)	44,9 (2023) 27,3 (2021)	27,9 (2023) 34,5 (2021)	28,4 (2023) 20,8 (2021)
Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 8. ja 9. luokan oppilaista	12,5 (2023) ↓ 9,3 (2021)	12,3 (2023) 11,4 (2021)	11,8 (2023) 11,8 (2021)	12,4 (2023) 12,9 (2021)	7,5 (2023) 7,7 (2021)	10,7 (2023) 11,9 (2021)
Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	3,2 (2023) ↑ 7,4 (2021)	10,0 (2023) 8,7 (2021)	6,9 (2023) 7,3 (2021)	11,9 (2023) 8,6 (2021)	10,3 (2023) 9,6 (2021)	7,8 (2023) 9,4 (2021)
Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	8,8 (2023) ↓ 8,3 (2021)	9,4 (2023) 9,4 (2021)	10,3 (2023) 8,5 (2021)	13,8 (2023) 18,3 (2021)	13,3 (2023) 8,4 (2021)	9,3 (2023) 5,1 (2021)
Harrastaa jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista	84,3 (2023) ↓ 87,3 (2021)	88,8 (2023) 86,3 (2021)	87,9 (2023) 85,9 (2021)	87,4 (2023) 80,5 (2021)	87,1 (2023) 83,3 (2021)	85,1 (2023) 82,8 (2021)
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista	23,2 (2023) ↓ 20,5 (2021)	21,4 (2023) 19,4 (2021)	20,7 (2023) 20,0 (2021)	23,6 (2023) 19,2 (2021)	17,7 (2023) 12,9 (2021)	19,5 (2023) 19,9 (2021)
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	11,2 (2023) ↑ 13,3 (2021)	18,0 (2023) 16,6 (2021)	14,6 (2023) 14,5 (2021)	15,9 (2023) 13,4 (2021)	16,2 (2023) 11,0 (2021)	14,4 (2023) 15,5 (2021)
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	17 (2023) ↑ 21,5 (2021)	21,1 (2023) 21,5 (2021)	21,5 (2023) 20,5 (2021)	25,0 (2023) 28,01 (2021)	21,6 (2023) 18,6 (2021)	16,7 (2023) 10,9 (2021)
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista	12,1 (2023) ↓ 11,3 (2021)	11,3 (2023) 10,8 (2021)	12,4 (2023) 10,9 (2021)	14,7 (2023) 13,3 (2021)	11,3 (2023) 10,0 (2021)	12,8 (2023) 9,4 (2021)
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista	29,1 (2023) ↓ 25,5 (2021)	26,6 (2023) 25,7 (2021)	24,7 (2023) 25,9 (2021)	25,5 (2023) 25,4 (2021)	23,7 (2023) 20,7 (2021)	20,4 (2023) 23,0 (2021)
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	24,2 (2023) ↑ 26,2 (2021)	28,16 (2023) 27,9 (2021)	25,1(2023) 26,1 (2021)	31,9 (2023) 18,4 (2021)	30,4 (2023) 27,4 (2021)	24,3 (2023) 27,3 (2021)

	Iisalmi	Kokoma	Pohjois-Savo	Kemi	Raahe	Varkaus
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	16,4 ↑ (2023) 19,3 (2021)	25,2 (2023) 26,5 (2021)	25,1 (2023) 24,2 (2021)	37,1 (2023) 25,3 (2021)	25,0 (2023) 20,0 (2021)	24,6 (2023) 23,9 (2021)
Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista	15,5 ↓ (2023) 25,0 (2021)	22,5 (2023) 25,5 (2021)	21,5 (2023) 24,8 (2021)	26,5(2023) 15,6 (2021)	23,8 (2023) 27,2 (2021)	27,8 (2023) 27,5 (2021)
Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	31,7 ↑ (2023) 28,3 (2021)	25,0 (2023) 26,3 (2021)	29,1 (2023) 27,4 (2021)	27,9 (2023) 32,7 (2021)	23,7 (2023) 29,3 (2021)	31,8 (2023) 24,5 (2021)
Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	27,3 ↑ (2023) 24,6 (2021)	25,3 (2023) 26,0 (2021)	25,2 (2023) 25,0 (2021)	25,8 (2023) 19,5 (2021)	19,6 (2023) 26,8 (2021)	25,6 (2023) 26,1 (2021)
Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista	14,8 ↑ (2023) 17,3 (2021)	15,8 (2023) 15,1 (2021)	15,1 (2023) 13,3 (2021)	18,3 (2023) 14,7 (2021)	14,8 (2023) 15,6 (2021)	12,7 (2023) 14,6 (2021)
Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista	9,4 (2023) 9,8 (2021) ↑	12,3 (2023) 12,5 (2021)	9,8 (2023) 11,4 (2021)	12,2 (2023) 11,7 (2021)	9,7 (2023) 11,5 (2021)	6,5 (2023) 12,9 (2021)
Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	3,7 (2023) 4,3 (2021) ↑	6,9 (2023) 6,7 (2021)	3,9 (2023) 5,2 (2021)	ei tietoa (2023) 4,2 (2021)	6,9 (2023) 5,1 (2021)	2,9 (2023) 6,6 (2021)
Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	5,0 (2023) 3,7 (2021) ↓	7,6 (2023) 7,9 (2021)	6,2 (2023) 6,0 (2021)	11,2 (2023) 8,4 (2021)	10,1 (2023) 8,2 (2021)	3,1 (2023) 4,2 (2021)
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista	9,1 (2023) 9,4 (2021) ↑	8,6 (2023) 7,9 (2021)	8,0 (2023) 7,9 (2021)	6,7 (2023) 12,5 (2021)	8,7 (2023) 6,2 (2021)	8,7 (2023) 7,6 (2021)
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	3,6 (2023) 4,8 (2021) ↑	7,9 (2023) 6,0 (2021)	6,6 (2023) 6,7 (2021)	8,1 (2023) 5,9 (2021)	6,7 (2023) 5,1 (2021)	5,9 (2023) 6,8 (2021)

	Iisalmi	Kokoma	Pohjois-Savo	Kemi	Raahe	Varkaus
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	1,3 (2023) 1,9 (2021) ↑	4,0 (2023) 2,9 (2021)	2,1 (2023) 2,9 (2021)	ei tietoa	5,1 (2023) 2,2 (2021)	2,9 (2023) 2,0 (2021)
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	0,7 (2023) 2,2 (2021) ↑	1,7 (2023) 1,1 (2021)	1,3 (2023) 1,2 (2021)	1,1 (2023) 1,9 (2021)	0,7 (2023) 1,7 (2021)	1,5 (2023) 0,8 (2021)
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky	38,7 (2024) ↑ 40,5 (2023) 47,1 (2022)	35,8 (2024) 37,0 (2023) 38,4 (2022)	36,1 (2024) 39,6 (2023) 39,4 (2022)	53,9 (2024) 53,1 (2023) 61,3 (2022)	36,9 (2024) 36,7 (2023) 42,8 (2022)	44,2 (2024) 44,2 (2023) 45,1 (2022)
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky	46,3 (2024) ↓ 45,7 (2023) 58,5 (2022)	40,4 (2024) 40,1 (2023) 41,2 (2022)	42,4 (2024) 40,3 (2023) 39,9 (2022)	50,8 (2024) 49,7 (2023) 53,4 (2022)	39,1 (2024) 40,3 (2023) 39,7 (2022)	25,5 (2024) 40,5 (2023) 45,9 (2022)
Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua, % 8. ja 9. luokan oppilaista	35,9 (2023)	25,6 (2023)	24,9 (2023)	30,5 (2023)	13,3 (2023)	21,9 (2023)
Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	5,1 (2023)	10,9 (2023)	5,6 (2023)	12,8 (2023)	7,8 (2023)	8,7 (2023)
Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	6,4 (2023)	13,1 (2023)	9,5 (2023)	9,0 (2023)	8,5 (2023)	9,0 (2023)
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista	85,5 (2023) ↑ 84,5 (2021)	85,1 (2023) 85,1 (2021)	84,0 (2023) 85,4 (2021)	81,9 (2023) 84,4 (2021)	68,4 (2023) 86,4 (2021)	81,2 (2023) 85,2 (2021)
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista	63,5 (2023) ↓ 65,1 (2021)	65,7 (2023) 68,2 (2021)	65,7 (2023) 67,3 (2021)	63,6 (2023) 61,1 (2021)	68,5 (2023) 75,5 (2021)	65,5 (2023) 68,5 (2021)
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	72,4 (2023) ↓ 72,6 (2021)	66,2 (2023) 70,8 (2021)	71,3 (2023) 71,2 (2021)	71,1 (2023) 77,9 (2021)	57,1 (2023) 71,3 (2021)	73,8 (2023) 62,8 (2021)
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	74,3 (2023) ↑ 73,5 (2021)	66,9 (2023) 68,4 (2021)	66,5 (2023) 70,1 (2021)	58,4 (2023) 64,7 (2021)	64,7 (2023) 66,5 (2021)	71,8 (2023) 71,4 (2021)

	Iisalmi	Koko maa	Pohjois-Savo	Kemi	Raahe	Varkaus
Ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys (%) 2 - 6-vuotiailla	21,7 ↑ (2023) 26,3 (2021)	19,4 (2023) 20,6 (2021)	19,8 (2023) 22,3 (2021)	24,1 (2023) 27,0 (2021)	19,9 (2023) 19,4 (2021)	24,8 (2023) 23,8 (2021)
Ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys (%) 7 - 12-vuotiailla	25,2 ↑ (2023) 31,1 (2021)	22,3 (2023) 24,5 (2021)	23,3 (2023) 26,9 (2021)	31,1 (2023) 33,0 (2021)	21,7 (2023) 23,3 (2021)	25,7 (2023) 26,1 (2021)
Ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys (%) 13 - 16-vuotiailla	26,8 ↑ (2023) 28,1 (2021)	23,5 (2023) 25,2 (2021)	25,0 (2023) 27,7 (2021)	31,7 (2023) 34,0 (2022)	22,8 (2023) 23,3 (2021)	23,0 (2023) 25,1 (2021)

Iisalmessa Ohjaamon yksilöasiakkaiden keskuudessa mielen hyvinvointi ja neuropsykiatriset asiat nousevat vuoden 2024 aikana työelämän ohella eniten pohdituiksi teemoiksi. Vuonna 2023 eniten askarruttivat työelämä, fyysinen terveys sekä koulutus ja opiskelu.

3.4 Ikäihmiset

Vihreä luku = parempi suhteessa koko maan tulokseen

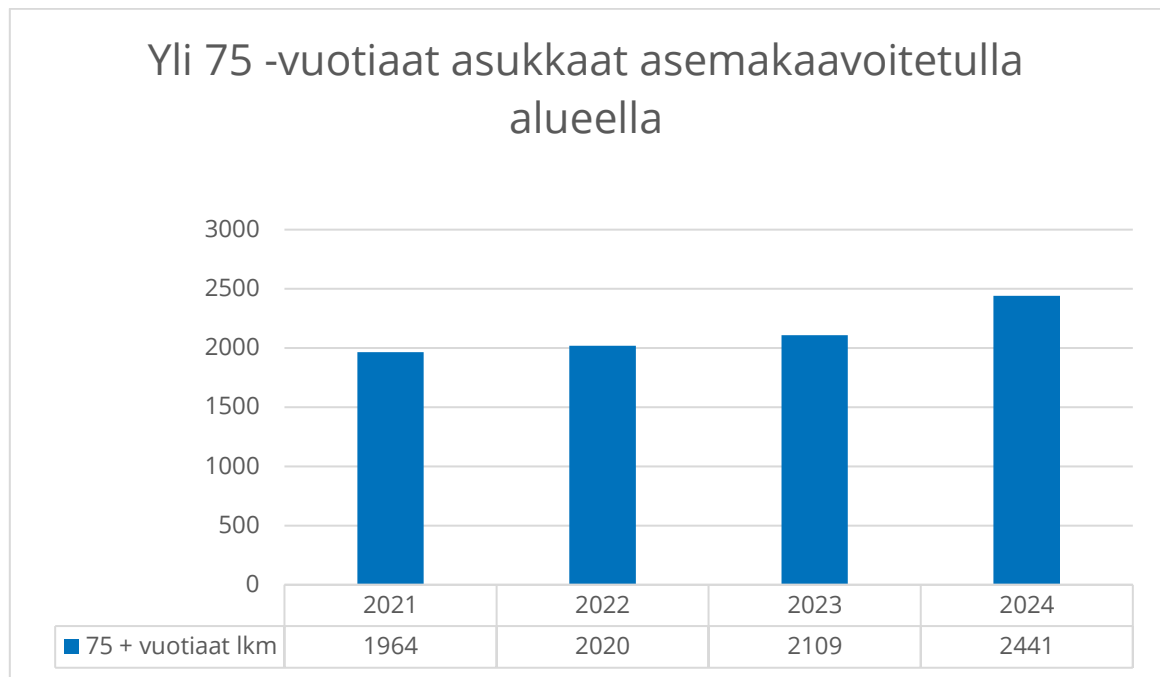
Punainen luku = huonompi suhteessa koko maan tulokseen

↑ = parantunut tulos edelliseen mittaukseen verrattuna

↓ = heikompi tulos edelliseen mittaukseen verrattuna

	Iisalmi	Koko maa	Pohjois-Savo	Kemi	Raahe	Varkaus
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä	250,5 ↑ (2024) 307,6 (2023)	326,8 (2024) 329,3 (2023)	260,8 (2024) 333,8 (2023)	558,1 (2024) 493,4 (2023)	324,4 (2024) 332,6 (2023)	246,5 (2024) 313,8 (2023)
Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä	0,5 (2024) 0,6 (2023) ↑	0,7 (2024) 0,7 (2023)	0,5 (2024) 0,6 (2023)	0,8 (2024) 0,9 (2023)	0,5 (2024) 0,6 (2023)	0,6 (2024) 0,6 (2023)

	Iisalmi	Koko maa	Pohjois-Savo	Kemi	Raahe	Varkaus
Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä	44,1 (2023) ↑ 46,0 (2021)	45,3 (2023) 45,8 (2021)	45,2 (2023) 46,3 (2021)	51,4 (2023) 50,4 (2021)	39,9 (2023) 40,2 (2021)	47,6 (2023) 47,4 (2021)

Seniorikortit Saukko uimahallissa:

	2021	2022	2023	2024
Myytyjen seniorikorttien määrä	889	915	1322	1578
Käyttökerrat	24 420	29 922	34 983	49 230

Senioreiden osallistuminen kansalaisopiston kursseille:

Ikäryhmä	2021	2022	2023	2024
+65 osallistujat	520	524	514	568
+75 osallistujat	139	123	131	161

3.5 Päihteet

Vihreä luku = parempi suhteessa koko maan tulokseen

Punainen luku = huonompi suhteessa koko maan tulokseen

↑ = parantunut tulos edelliseen mittaukseen verrattuna

↓ = heikompi tulos edelliseen mittaukseen verrattuna

	Iisalmi	Koko maa	Pohjois-Savo	Kemi	Raahe	Varkaus
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % 8. ja 9. luokan oppilaista	6,5 (2023) 7,2 (2021) ↑	7,7 (2023) 6,3 (2021)	6,5 (2023) 6,9 (2021)	7,8 (2023) 5,5 (2021)	5,1 (2023) 6,0 (2021)	8,9 (2023) 8,9 (2021)
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	15,9 (2023) 20,0 (2021) ↑	18,2 (2023) 18,9 (2021)	18,4 (2023) 21,5 (2021)	17,4 (2023) 22,4 (2021)	16,9 (2023) 16,4 (2021)	18,7 (2023) 29,4 (2021)
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	4,3 (2023) 4,4 (2021) ↑	7,2 (2023) 6,7 (2021)	6,4 (2023) 7,1 (2021)	9,0 (2023) 6,5 (2021)	4,3 (2023) 3,5 (2021)	6,8 (2023) 2,5 (2021)
Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, % 8. ja 9. luokan oppilaista	12,6 (2023) 12,0 (2021) ↓	10,7 (2023) 7,6 (2021)	10,6 (2023) 8,6 (2021)	12,0 (2023) 8,0 (2021)	7,3 (2023) 9,8 (2021)	10,1 (2023) 8,6 (2021)
Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	5,0 (2023) 2,2 (2021) ↓	6,7 (2023) 4,7 (2021)	6,4 (2023) 5,0 (2021)	15,7 (2023) 5,8 (2021)	4,3 (2023) 2,9 (2021)	9,8 (2023) 1,7 (2021)

	Iisalmi	Koko maa	Pohjois-Savo	Kemi	Raahe	Varkaus
Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	28,1 (2023) 35,4 (2021) ↑	26,3 (2023) 26,3 (2021)	26,0 (2023) 28,6 (2021)	37,0 (2023) 30,6 (2021)	26,9 (2023) 26,2 (2021)	25,7 (2023) 40,1 (2021)
Alaikäisten alkoholin ostot vähittäismyynnistä, % 8. ja 9. luokan oppilaista	4,0 (2023) 3,1 (2021) ↓	7,2 (2023) 5,9 (2021)	5,9 (2023) 5,5 (2021)	11,6 (2023) 4,5 (2021)	9,7 (2023) 2,9 (2021)	10,3 (2023) 9,7 (2021)
Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	8,0 (2023) 3,0 (2021) ↓	5,7 (2023) 6,1 (2021)	6,7 (2023) 6,1 (2021)	6,9 (2023) 9,1 (2021)	8,0 (2023) 4,8 (2021)	6,1 (2023) 4,2 (2021)

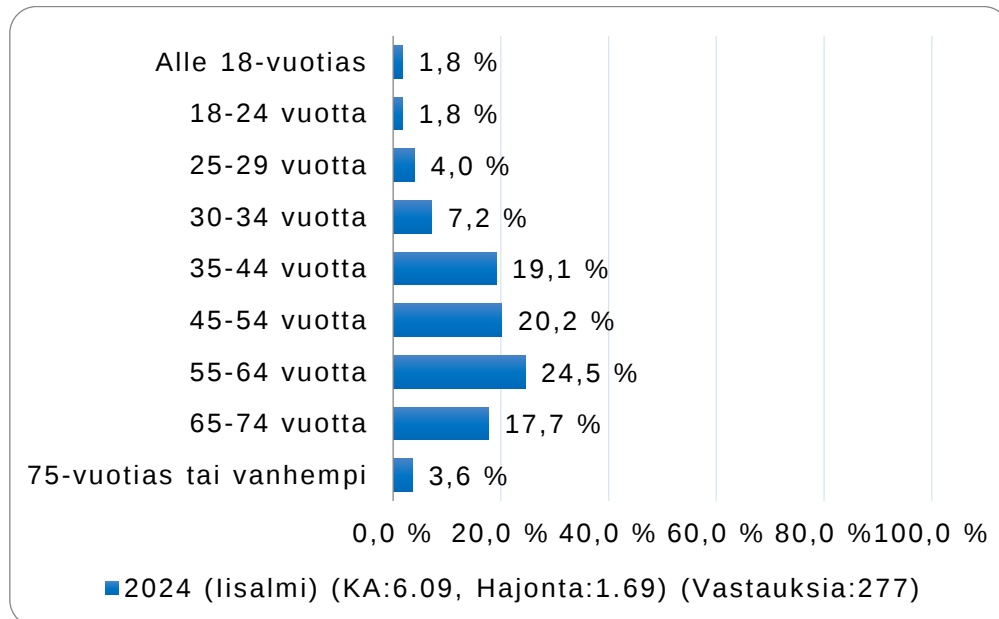
Taulukkojen lähde: [Sotkanet](#), tiedot haettu 18.2.2025, päivitetty 15.5. kaatumisien ja lonkkamurtumien osalta.

Juhani Ahon koulun oppilaiden hyvinvointikyselyn päihdekysymyksen tulokset osoittavat, että 87 % ei käytä lainkaan päihteitä (86 % Kevät 2024). Kysely toteutetaan kaksi kertaa lukuvuodessa kaikille Juhani Ahon koulun oppilaille. Niistä, jotka käyttävät päihteitä: 7 % kertoo tupakoivansa, 10 % käyttää sähkötupakkaa, 7 % käyttää nikotiinipusseja, 4 % nuuskaa, 6 % alkoholia, 1,2 % huumeita, 2,1 % lääkkeitä ja 2,1 % imppaa.

Pohjois-Savon hyvinvointialueen toteuttamaan päihdetilannekyselyyn vuonna 2025 vastasi Iisalmessa 114 aikuista ja 37 alaikäistä. Aikuisista vastaajista 64 % on havainnut alaikäisten alkoholin käyttöä viimeisen vuoden aikana, ja 84 % on havainnut tupakointia. Noin 30 % vastaajista, sekä aikuisista että alaikäisistä, on havainnut päihteiden välittämistä alaikäisille. Aikuisista vastaajista 50 % mielestä kunnassa käytetään liikaa alkoholia, ja tupakka- ja nikotiinituotteiden osalta vastaava prosentti oli noin 60 %. Sekä aikuisista että alaikäisistä vastaajista noin 18 % on pelännyt päihtyneitä henkilöitä kadulla tai muussa julkisessa paikassa.

3.6 Kokemuksellinen hyvinvointikysely

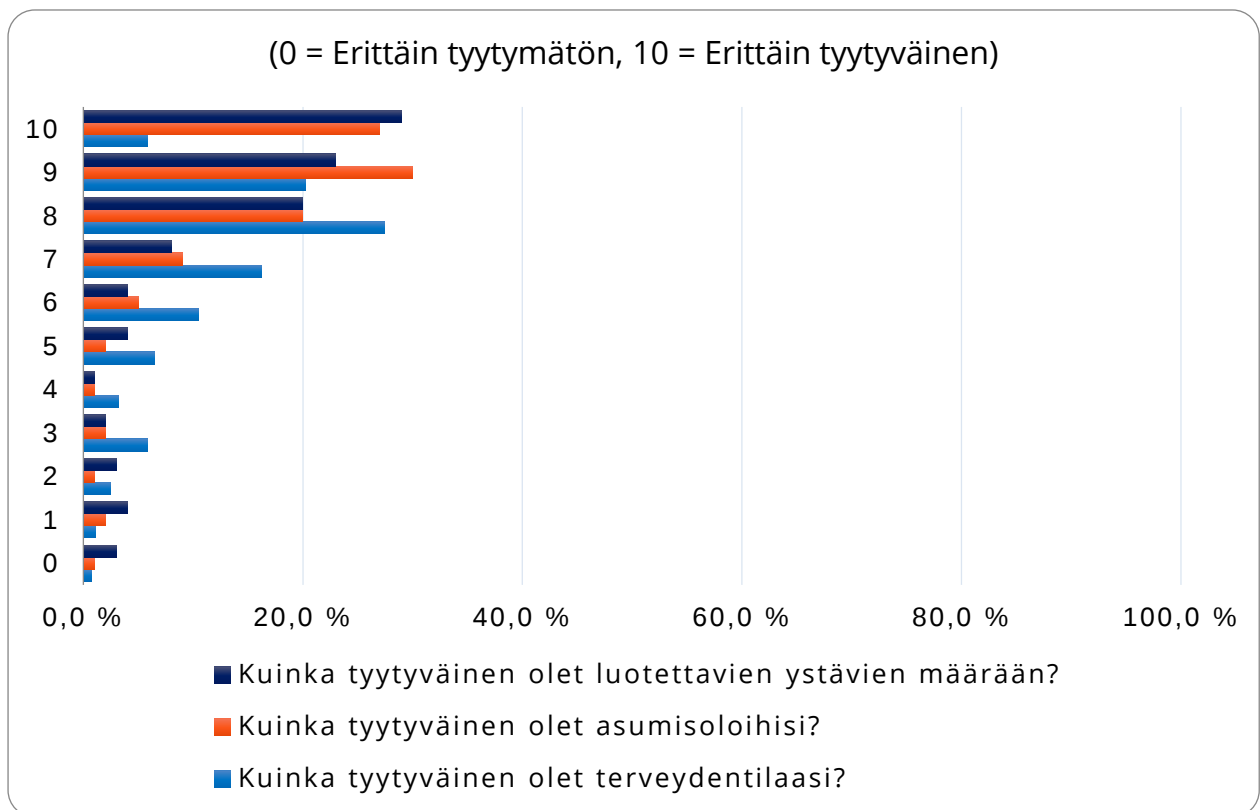
Koonti Pohjois-Savon hyvinvointialueen toteuttamasta kokemuksellisen hyvinvointikyselyn tuloksista Iisalmen osalta. Kysely on toteutettu loppuvuonna 2024. Vastauksia Iisalimesta 277, vastaajista 87 % naisia, 61 % palkkatyössä, 26 % eläkeläisiä, yksin asuvia 21 %.

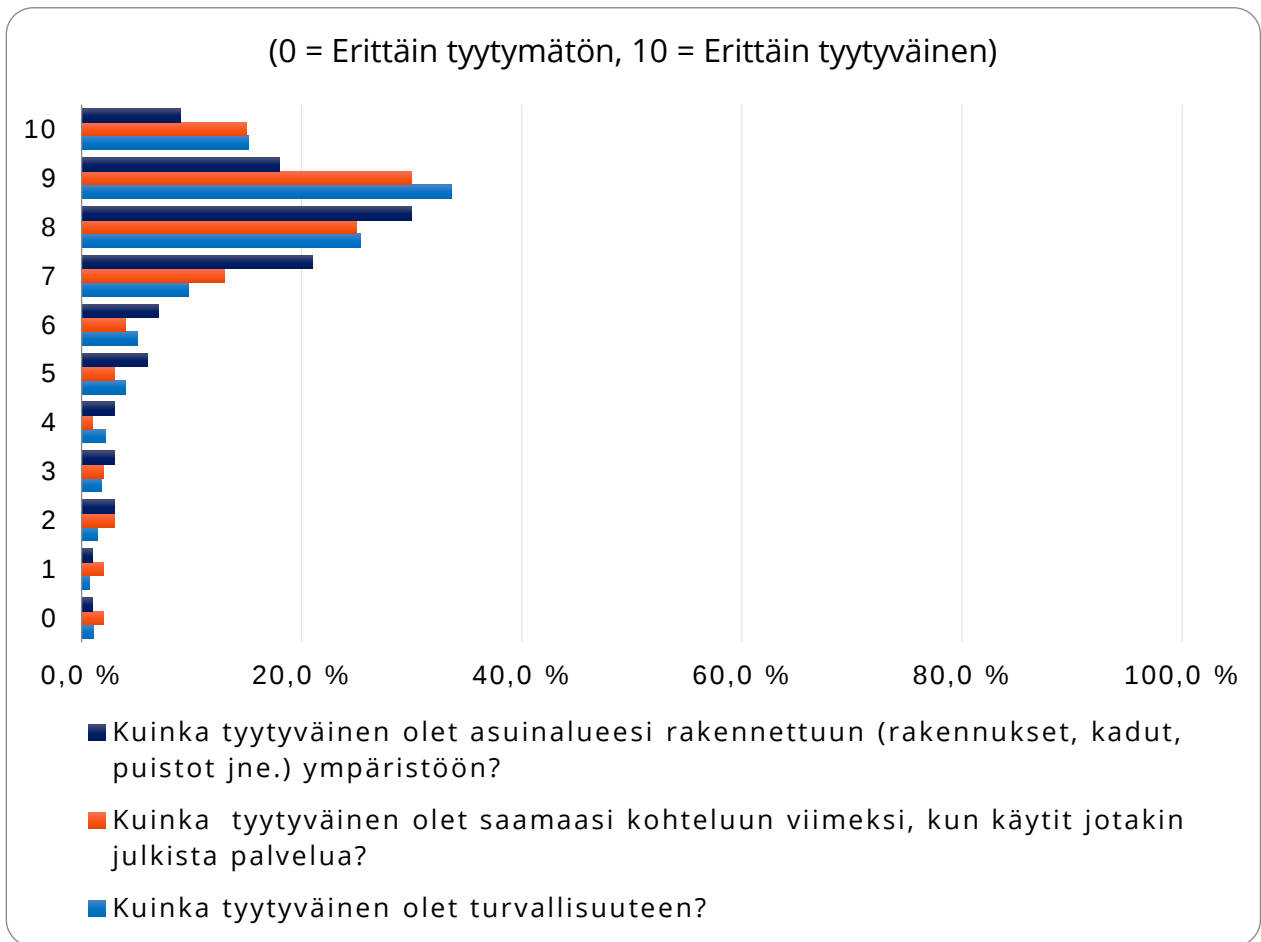

Iisalmelaisten vastaajien kokemuksessa hyvinvointia **vahvistavista** tekijöistä viimeisen vuoden aikana esiintyi vaihtelevuutta. Useimmin toistuvia tekijöitä olivat liikunta ja sen mahdollisuudet, etenkin uusi Saukko uimahalli sekä luontoliikunnan mahdollisuudet. Hyvät sosiaaliset suhteet, kuten perhe, lähisukulaiset, parisuhde tai ystävät mainittiin usein vahvistavina tekijöinä. Myös työ, työyhteisö ja työnmielekkyyks nähtiin voimavarana. Muita harvemmin vastauksissa esiintyviä hyvinvointia vahvistavia tekijöitä olivat: turvallinen asuinympäristö, säännöllinen toimeentulo, harrastukset, Iisalmen harrastusmahdollisuudet, opiskelu, lemmikit, maaseudun rauha, fyysinen ja psyykinen terveys itsellä ja läheisillä, terveyspalvelut, yhteisölliset tapahtumat, vertaistuki, yhdistystoiminta, vapaaehtoistoiminta, itsestä lähtöinen halu voida paremmin, omaan hyvinvointiin panostaminen, positiivinen asenne, terveelliset elämäntavat, kiireetön ja leppoisa elämäntapa.

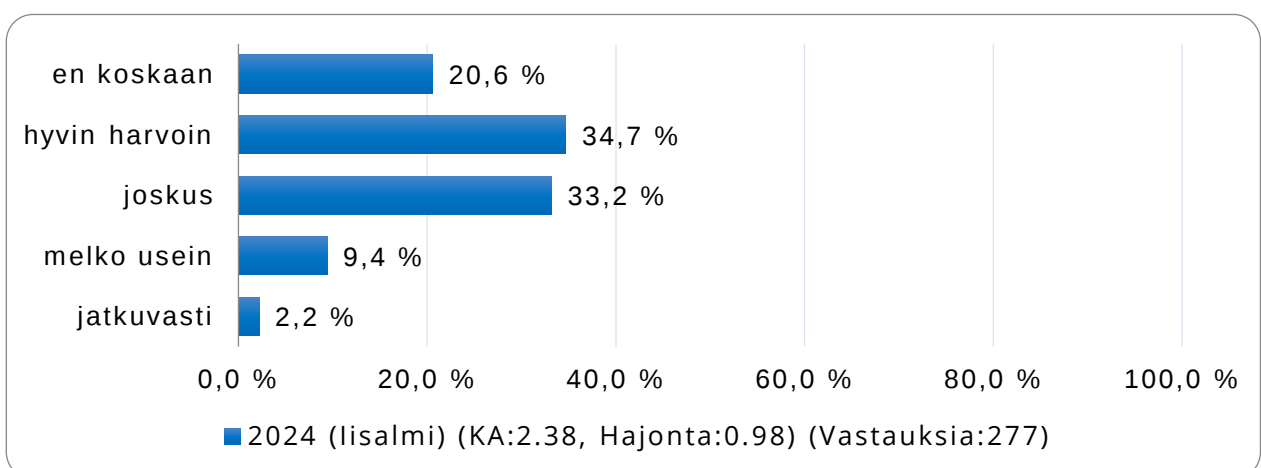
Iisalmelaisten vastaajien kokemuksessa hyvinvointia **heikentävistä** tekijöistä viimeisen vuoden aikana oli nimetty useita tekijöitä. Useimmin toistuvia olivat terveydenhuoltoon liittyvät vastaukset, kuten terveydenhuoltoon pääsyn

vaikeudet ja terveyspalveluiden leikkaukset. Omat sairaudet ja terveydelliset vaivat heikensivät hyvinvointia. Myös kiireinen arki ja työkiireet koettiin heikentävinä tekijöinä elämänkriisien ohella. Muita harvemmin vastauksissa esiintyviä hyvinvointia heikentäviä tekijöitä olivat: väsymys, taloushuolet, hintojen nousu, läheisiin liittyvät murheet, yksinäisyys, työttömyys, YT-neuvottelut, huoli maailmantilanteesta, kielimuuri työpaikalla, oma liikkumattomuus ja alkoholin käyttö.

Tunnetko itsesi yksinäiseksi?

4 Tehdyt toimenpiteet

4.1 Hyvinvoinnin edistämisen rakenteet

Iisalmen kaupungilla hyvinvointia ja terveyttä edistetään jokaisella toimialalla osana kunnan toimintaa. Hyvinvointijaosto edistää kaupunkilaisten hyvinvoinnin toteutumista kaupungin eri toimialoilla, koordinoien yhteistyötä kaupungin ja järjestöjen välillä sekä huolehtien yhteistyöstä viranomaisten, kansalaisryhmien ja muiden vaikuttajaryhmien kanssa. Hyvinvointijaosto valmistelee ja antaa lausuntoja hyvinvointiin liittyen sekä valmistelee toimialan avustusten ja tunnustusten jakamiset. Hyvinvointijaostossa on viisi jäsentä.

Hyvinvointi- ja osallisuuskoordinaattorin tehtävä täytettiin vuoden 2023 alusta. Koordinaattori vastaa koko kaupungin terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen koordinoinnista. Iisalmen kaupungin HYTE-työryhmä koostuu toimialojen nimeämistä edustajista sekä hyvinvointialueen edustajasta. Työryhmän tehtävänä on seurata iisalmelaisten hyvinvointia ja terveyttä, viedä toimialoille hyvinvointitietoa ja menetelmiä, valmistella vuosittainen lakisääteinen raportti hyvinvointijaostolle ja valtuustolle työstää laaja hyvinvointikertomus ja –suunnitelma valtuustokausittain. HYTE-työryhmä vastaa myös ehkäisevästä päihdetyöstä (EPT) ja toimii toimeenpanosta vastaavana työryhmänä. Virallisena EPT toimielimenä toimii hyvinvointijaosto, EPT koordinaatiosta vastaavana henkilönä toimii hyvinvointi- ja osallisuuskoordinaattori.

4.2 Nostoja valtuustokaudella 2021–2025 toteutetuista toimenpiteistä

Toimenpiteet pohjautuvat laajan hyvinvointisuunnitelman 2022–2025 tavoitteisiin.

Tavoite 1. Edistämme terveellistä ja osallistavaa elämäntapaa

Toteutetut toimenpiteet sivistystoimessa:

Varhaiskasvatus

- kartoitettu päiväkotiruokailun nykytila ja löydetty ruokakasvatuksen kehittämiskohteet, joita arvioidaan.
- poikkihallinnollisen liikumisohjelman käyttöönotto edistämään lasten liikunnan vahvistamista.
- Henkilöstöä on koulutettu tunnekasvatukseen ja käytössä on yhteneväiset käytänteet tunnekasvatuksesta varhaiskasvatuksen arjessa.
- Henkilöstöä on koulutettu Ihmeelliset vuodet menetelmän osaajiksi.
- Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tuetaan kahden resurssiopettajan työpanoksella (erityisavustus).

Teemoina ovat olleet mm. kiusaamisen ehkäisy ja kaveritaidot

- monialainen yhteistyö lapsen hyvinvointi keskiössä: yhteiset koulutukset ja perhetapahtumat, palveluohjaus

Perusopetus

- Liikkuva koulu ja koulu-PT-hankkeen avulla lukuvuonna 2024–2025 aktivoidaan lapsia ja nuoria liikkumaan.
- Aktiivinen osallistuminen kouluterveyskyselyihin ja Karvin oppimistulosten arviointi (1. lk, 3. lk, 6. lk)
- Aktiivista vanhempainyhdistysten toimintaa Edvin Laineen, Kangaslammin ja Mansikkaniemen kouluilla.
- Juhanin Ahon koulussa on ollut valtuustokaudella useampia hyvinvointiteemaisia kehittämishankkeita. Poissaoloihin puuttumisen malli otettiin käyttöön kaikissa peruskouluissa syksyllä 2022, jotta koulupoissaolojen määrää saataisiin vähennettyä. Yhteisöllisen oppilashuollon kahden hankkeen turvin koulussa on työskennellyt kaksi kouluvalmentajaa lv:na 2023–2024 ja 2024–2025. Heidän yhteisöllisten toimenpiteiden myötä on myös lisätty oppilaiden osallistamista.
- yläkoululla tarjotaan lounaan lisäksi aamupalaa ja välipalaa
- varhaiskasvatuksessa ja peruskouluissa sekä lukiolla noudatetaan ikäryhmille suunnattuja ruokasuosituksia ja käytössä on sydänmerkin saaneet ruokareseptit. Lounasajoissa huomioidaan ruokarytmi ikäryhmittäin.
- Terveystarkastajat suorittavat valmistus- ja palvelukeittiöissä Oiva-tarkastuksia suunnitelmiansa mukaan

Lukiokoulutus

- Lukiolaisten terveyttä ja hyvinvointia vahvistettiin ottamalla käyttöön Fredo App, jonka avulla nuorille voidaan tarjota ilmaisia tai huokeita harrastus- ja hyvinvointipalveluita vapaa-ajalla. Samaa palvelua tarjoaa vain 18 kuntaa Suomessa.
- Opiskelijakunnan hallitun toimintaa vahvistettiin koulun toiminnan kehittämisessä ja tapahtumien järjestämisessä.

Toteutetut toimenpiteet kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluissa:

Kirjasto- ja kulttuuripalvelut

- Monipuoliset maksuttomat ja edulliset tapahtumat
- Yhteisölliset ja osallistavat yleisötapahtumat, joissa kaupunkilaiset ovat päässeet vaikuttamaan tapahtumien sisältöön
- Kulttuuripalveluissa aloitettiin kaupungin osallistavan budjetoinnin kokeilut vuosina 2022 ja 2023. Kohderyhmiksi valikoituivat ikäihmiset, nuoret ja yleisesti kaupunkilaiset. Tämän jälkeen osallistava budjetointi laajeni koko kaupungin toteuttamaksi.
- Kirjastopalveluissa kaupunkilaisten osallistaminen on korostunut erityisesti kirjaston erilaisissa hankkeissa, kuten Kirjastosta kansalaiskanava –demokratiahanke, Ikäihmisten monilukutaito-hanke sekä ”Inspiroiva ja ihmeellinen kirjasto - yhdessä uudistuen kohti tulevaisuutta” -hanke.
- Kirjastosta kansalaiskanava -hankkeella 1.9.2022-30.4.2023 parannettiin eri kohderyhmien tietoisuutta mahdollisuuksista, joita kirjasto tarjoaa kansalaiskeskustelufoorumina. Kirjastolle luotiin sen lakisääteistä yhteiskunnallista tehtävää tukeva sisältökokonaisuus, jonka puitteissa tuotetaan sekä fyysisiä että verkkovälitteisiä demokratia -teemaan sopivia sisältöjä.
- Ikäihmisten monilukutaitohankkeessa syksyllä 2023 edistettiin ikäihmisten monilukutaitoa, painotuksena erityisesti digilukutaito.
- Inspiroiva ja ihmeellinen kirjasto -hankkeessa syksyllä 2024 ideoitiin palvelumuotoilua käyttäen tulevaisuuden kirjastoa. Hankkeen taustalla on vuosille 2024–2028 ajoittuva kulttuurikeskuksen peruskorjaus ja uudistaminen, jonka yhteydessä kehitetään kattavasti kirjaston tiloja, toimintoja ja palveluita.
- Kirjasto pyrkii palvelemaan kaikki kaupunkilaisia vauvasta vaariin matalalla kynnyksellä. Palveluiden saatavuutta on edistetty pääkirjaston mahdollisimman laajoilla asiakaspalveluajoilla, omatoimikirjastopalvelulla sekä kirjastoauton laajalla reitistöllä, jolla kirjastopalvelut viedään niin

maaseudulle kuin kaupunginosiin.

- Kirjaston kotipalvelu vie aineistoa kotiovelle, jos asiakas ei pysty käymään kirjastossa.

Kansalais- ja musiikkiopisto

- Kansalaisopistossa on järjestetty hyviin elintapoihin kannustavia luentoja mm. nivelien hoidossa ja elämäntapalääketieteessä. Samoin on järjestetty erilaisia liikuntakursseja myös maksutta (jalkapallokurssi, tasapainokurssi).
- Ikäihmiset ja maahanmuuttajat ovat saaneet kurssimaksusta Opetushallituksen rahoittaman 20 % alennuksen.
- Kuntalaiset voivat ehdottaa haluamaansa opetusta opiston kurssitarjontaan, ja monet ehdotukset ovat edenneet myös toteutukseen. Erityisen herkillä korvalla kansalaisopistossa on kuunneltu toiveita kurssien järjestämisestä erityisryhmille ja on järjestetty vaikkapa hitaasti eteneviä tietotekniikkakursseja sekä kehitysvammaisten bändikursseja.
- Opiston kurssitarjontaan on ollut mahdollista tutustua aluksi maksutta.

Nuorisopalvelut

- Nuorisopalveluilla tuettiin osallisuuden vahvistamista tarjoamalla mielekästä, nuorten toivomaa vapaa-ajan tekemistä esim. teemallisten ryhmien, retkien ja tapahtumien muodossa ja avointen ovien tilatoiminnassa Luukussa ja Linkissä sekä Luma-keskuksella sijaistevassa nuorisotila Kuopassa
- Pääosa nuorisopalvelujen toiminnoista (nuorisotila Luukku ja Linkki, Ohjaamo ja etsivä nuorisotyö) on keskitetty vuoden 2024 alusta linja-autoaseman tiloihin ja se mahdollistaa tiiviimmän yhteistyön nuorten ohjautumiseksi palvelujen välillä.
- Nuorten työelämän valmiuksia tuettiin työllistämällä 117 nuorta twist-kesätyötoimintaan, opastettiin nuoria työpaikkahakemuksen ja CV:n teossa ja järjestettiin hygieniapassikursseja
- Ohjaamotoiminnalla tuettiin nuorten arjen hallintaa sekä koulutukseen ja työhön hakeutumista. Ohjaamossa työskentelee nuorisopalvelujen työntekijöiden lisäksi useita eri alan ammattilaisia koulutusneuvojista ja työllisyysasiantuntijasta psykososiaalisen tuen Onni-työntekijään
- Yksi nuorisotyöntekijä työskentelee poliisin moniammatillisessa Ankkuritiimissä ja työ kohdistuu alle 18-vuotiaiden hyvinvoinnin edistämiseen ja rikosten ennaltaehkäisemiseen.
- Etsivä nuorisotyö on tavoittanut ja tukenut koulun ja palveluiden ulkopuolelle jääneitä 16–28-vuotiaita nuoria järjestäen asiakkailleen pienryhmä- ja retkitoimintaa.
- Sosiaalisen vahvistamisen mittarin mukaan vuonna 2023 kyselyyn vastanneista nuorista 62% oli saanut tukea yksinäisyyteen, sekä 85% nuorista koki sosiaalisten taitojen ja itsetuntemuksen vahvistuneen

Liikuntapalvelut

- Saukko uimahallin palvelujen uudistamisella on ollut iso merkitys käyttäjien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä (vuonna 2024 yhteensä 203 000 käyntikertaa)
- Seniorikorttien kolmella eri vaihtoehdolla parannettiin liikuntapalvelujen saavutettavuutta ja edistettiin yli 65-vuotiaiden toimintakykyä (vuonna 2024 yhteensä 1570 myytyä kausikorttia ja 49 000 käyntikertaa)
- Lasten ja nuorten sekä perheiden harrastamista lisättiin osallistujille maksuttomilla lisälmen Harrastamisen mallin toimenpiteillä, Nuorispassilla ja perhevuoroilla sekä Kaikukortin pilottikoikeilulla vuonna 2024
- Liikunta ja kulttuuripalvelujen hyvinvoinnin edistämistä tehostettiin Elämäni kuntoon markkinoinnilla ja toimenpiteillä, liikuntapalvelujen some-markkinointia lähdettiin toteuttamaan suunnitelmallisemmin
- Ohjatun liikunnan ryhmätoiminnalla edistettiin osallisuutta, poistettiin sukupuolijaottelu ja laajennettiin soveltavan liikunnan ryhmiä kattamaan monipuolisemmin eri asiakasryhmät, ryhmien osallistujamäärät kasvoivat

Toteutetut toimenpiteet teknisellä ja ympäristötoimialalla:

Kadut ja ympäristö:

- osallistava Siisti Iisalmi -kampanja
- osallistuvan budjetoinnin toteuttaminen -> näköalatorni
- esteettömyyskävelyt
- harrastusseurayhteistyö

Maankäyttö- ja asuminen

- Kaavoitukseen liittyvät vuorovaikutustilaisuudet ja erilaiset kyselyt, myös karttapohjaisena
- Sitran tulevaisuusvalta-hanke, jossa olimme mukana Juhani Ahon koulun 8-9-luokkalaisten kanssa. Hankkeessa etsittiin nuorille sopivia/mielesia vuorovaikutustapoja viheraluejärjestelmän eli kaupunkivihreän suunnittelemiseksi.
- Ikääntyneiden asumisen hanke eli Iisalmi- ikääntyvä asuinkaupunki Ylä-Savossa hanke, jossa osallisuus oli merkittävä suunnittelun voimavara. Mukana olivat ikäihmisten neuvosto, vammaisneuvosto, Petterinkulma Oy, Ilvola-säätiö.

- Vuonna 2024 ympäristöterveyspalvelujen valvontasuunnitelman toteutumisaste oli (maitohygieniatarkastukset pois lukien) 67 %.

Toteutetut toimenpiteet elinvoimapaalveluissa:

Työllisyys- ja kansainvälisyyspalvelut

- Työllisyyden kuntakokeilut 2021 - 2024 käynnistettiin Marinin hallitusohjelman mukaisesti. Kokeilussa kunnat vastasivat osin alueensa työ- ja elinkeinopalveluiden (TE-palvelut) tarjoamisesta.
- monialaisen yhteistyön lisääminen paikallisesti mm. hyvinvointialue, oppilaitokset, välityömarkkinat, hankkeet
- työllisyyden edistämistä lisäävän yhteistyön kehittäminen
- kaupungin sisäisen yhteistyön kehittäminen kuntakokeilun aikana mm. yritysneuvonta, kaupungin työllistäminen
- ohjaamotoiminnan kehittäminen
- yksilöllistä tukea, ohjausta ja neuvontaa työnhakija-asiakkaille
- erilaisten työllistymistä edistävien palvelujen tarjoaminen
- heikommassa työmarkkina-asemassa (nuoret, pitkäaikaistyöttömät, osatyökykyiset, maahanmuuttajat) olevien työnhakijoiden työllisyyden edistäminen sekä hyvinvoinnin ja elämänlaadun parantaminen
- Iisalmessa pitkäaikaistyöttömien määrä oli Työllisyyden kuntakokeilun alkaessa maaliskuussa 2021 yhteensä 548 henkilöä, maaliskuussa 2024 391 henkilöä ja kuntakokeilun päättyessä haastavassa työmarkkinatilanteessa 388 henkilöä.
- Kansainvälisyyspalveluissa työkokeilujen lisääntyminen maahanmuuttajien ja erityisesti kiintiöpakolaisten keskuudessa. Tukea suomenkielen oppimista ja suomalaisen työkulttuuriin tutustumista.
- Kansainvälisyyspalveluista lasten ohjaaminen harrastusten pariin

Tavoite 2. Kehitämme viihtyisän, toimivan ja turvallisen elinympäristön

Toteutetut toimenpiteet sivistystoimissa:

- Varhaiskasvatuksessa on luovuttu toimitiloista, joiden kunnon on havaittu olevan riski henkilöstön ja lasten turvallisuudelle ja hyvinvoinnille.
- Varhaiskasvatuksen henkilökunta on saanut koulutusta leikin tukemiseksi ja leikkiympäristön kehittämiseksi.
- Liikennepuisto toimii avoimena kohtaamispaikkana
- Oppimisympäristöjen kehittäminen. Uudet koulut käyttöön Runnin koulu 2021, Kilpijärvi 2022, Mansikkaniemi 2023 ja Soinlahti 2024. Kalusteiden uusinta mm. Edvin Laineen koulu, lähiliikuntapaikat Edvin Laineen koulu, uudet koulut
- Juhani-Ahon koulurakennusten ja piha-alueen kuntoa ja viihtyisyyttä on parannettu. Oppilaiden ja henkilökunnan toiveita on kuultu ja pyritty huomioimaan kehittämistyössä. Koulun sisäilmatyöryhmä on kokoontunut säännöllisesti ja sisäilma-asioissa on saatu muutosta parempaan korjauksilla ja tiedottamisella.
- Kaupungin liikunta- ja kulttuuritilat ovat olleet monipuolistesti oppilaiden käytössä koulupäivinä ja harrastustoiminnassa.
- Lukiolaisten hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä parannettiin järjestämällä säännöllisesti hyvinvointivälitunteja (mm. sateenkaarivälkät, pelivälkät) ja teemallisia ryhmänohjaustuokioita. Samalla lisättiin yhteisöllisyyttä lisääviä teemapäiviä ja yhteisiä tapahtumia.

Toteutetut toimenpiteet kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluissa:

- Kulttuuripalvelut tukee ja mahdollistaa myös julkista taidetta lisälmen kaupunkikuvaan. Kaupungilla on käytössä prosenttiperiaate, jolloin uudisrakentamisen yhteydessä varataan prosentti taidehankintaan. Vuosien 2022-2024 aikana on hankittu prosenttitaidetta Mansikkaniemen ja Soinlahden kouluille, Uimahalli Saukkoon sekä lastenkoti Taskukelloon. Lisäksi vuonna 2023 järjestettiin keskustan koivukujalla kaikille avoin ja maksuton ulkoilmataidenäyttely Koivukujabiennaali
- Uuden uimahalli Saukon esteettömyyteen ja turvallisuuteen kiinnitettiin erityistä huomiota ja tällä on madallettu eri käyttäjäryhmien osallistumista palveluihin, suunnitteluvaiheessa osallistettiin asukkaat ja vammaisryhmät hallin suunnitteluun ja palveluihin
- Keskustan rannalle palkattiin kesäksi rantavalvojat lisäämään ranta-alueen turvallisuutta ja viihtyisyyttä

Toteutetut toimenpiteet teknisellä ja ympäristötoimialalla:

Kadut ja ympäristö:

- Liikenneturvallisuussuunnitelma
- nopeusrajoitusten alentaminen
- nopeusnäyttötaulut
- liikenneympäristön parantamistoimenpiteet
- Esteettömyyssuunnitelma
- liikkumisympäristön parantamistoimenpiteet
- Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma
- uudet kevyen liikenteen väylät
- kaupunkipyöräjärjestelmän laajentaminen
- pyöräpysäköinnin kehittäminen
- Viheraluejärjestelmä
- uudet puistokäytävät
- esteetön nuotiopaikka
- uudet leikkikentät
- Kirkkopuiston kunnostus
- Liikuntaolosuhteiden kehittämissuunnitelma
- uudet lähiliikuntapaikat

- uudet ulkokuntosalit
- uusi palloilukenttä
- ampumaratakeskuksen laajentaminen
- uudet uimarannat ja laiturit
- uusi frisbeegolfrata
- omatoimisen liikunnan lisäämisen edistäminen
- Paloisvuoren ulkoilualueen kehittämissuunnitelma
- rinnevalaistuksen uusiminen
- lumetusjärjestelmän uusiminen
- uusi koirapuisto
- lasten mattohissi
- esteettömyystoimenpiteitä

Maankäyttö- ja asuminen

- Iisalmi - ikääntyvien asuinalue Ylä-Savossa hankkeeseen sisältyivät esteettömyyskartoitukset asuinalueilla ja niiden läheisillä julkisilla katu- ja virkistysalueilla.
- Tonttitarjonnan hinta-alueella kehitettiin yhteisöllistä asumista ja palveluasumista tukevasti.
- Viheraluejärjestelmän käynnistyminen kaupungin keskeisten viheralueiden kehittämiseksi
- Hissiaavustukset osana asumisen olosuhteiden kehittämistä
- Iisalmen yleiskaava, jolla ohjataan palveluverkon ja asumisen olosuhteita toisiaan tukien hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa.
- Ilmastonmuutokseen sopeutumisen työn käynnistäminen osana kaavahankkeita

Toteutetut toimenpiteet elinvoimapalveluissa:

- Kansainvälisyyspalvelut: rasisminvastainen viikko ja sen teemat osana jokapäiväistä työtä. Viedään omalla toiminnalla viestiä kaikille kuntalaisille yhdenvertaisuudesta ja lisätään tietoisuutta mm. kiintiöpakolaisten valinnasta ja kunnan valmistautumisesta asiaan.
- kv-tiimissä palvelurakenteen muutos: kotoutumisen työllisyysasiantuntijat osana kv-tiimiä. Tämä mahdollistaa sujuvan ja asiakaslähtöisen prosessin, sillä tunnemme yhdessä asiakkaat ja saamme hyvän kokonaiskuvan asiakkaan tilanteesta.

Tavoite 3. Turvaamme perheiden, lasten ja nuorten mahdollisuudet turvalliseen kasvuun ja hyvään oppimiseen

Toteutetut toimenpiteet sivistystoimissa:

Varhaiskasvatus

- Laadun arvioinnin käsikirja on päivitetty ja arvioinnin tueksi on tehty vuosikello
- Varhaiskasvatukseen on kehitetty suunnitelmallinen auditointimalli, jonka avulla nostetaan esille henkilöstön vahvuuksia ja osaamista varhaiskasvatusryhmissä > vastataan asiakaspalautteista nouseviin kehittämiskohteisiin
- Ymmärryksen vahvistaminen lapsen tuen asioissa kohti Nepsy-ymmärtäväisempää Pohjois-Savoa.
- Lasten ohjaaminen turvallisiin digitaalisiin > digisuunnitelma

Perusopetus

- Koulunuorisotyöntekijä Mansikkaniemen ja Edvin Laineen kouluilla tunnetaitojen edistäminen
- Oppilaille järjestetään kaksi kertaa vuodessa oma hyvinvointikysely, josta saadaan ajantasaista tietoa ilmiöistä ja niihin voidaan reagoida nopeasti. Kiva-koulukyselyt säännöllisesti.
- Joustava esi- ja alkuopetus eli Virta toiminta on vakiintunut kaikille kouluille
- Yhteisopettajuus ja tiimityön kehittäminen on edistänyt hyvinvointia ja osallisuutta kouluilla

- Inklusiivinen toimintakulttuuri on iisalmelaisessa perusopetuksessa vahvaa. Edvin Laineen koulu sai Global Inclusion Award 2025 palkinnon ensimmäisenä pohjoismaisena kouluna.
- HVA:n oppilashuollon toimijoiden kanssa on selkeytetty rooleja ja kehitetty toimintatapoja. HVA:n toimivat palvelut auttavat koulun kasvun ja oppimisen tehtävän toteuttamisessa.
- Koulutukseen on panostettu hankkimalla henkilökohtaiset laitteet kaikille oppilaille

Lukiokoulutus

- Lukiokoulutukseen on satsattu nettokäyttökustannuksilta enemmän, kuin vertailukunnissa
- Lukiossa järjestettiin lähes viikoittain tukipajoja opiskelijoille, joilla on oppimisen ja opiskelun haasteita.
- Lukiolaisten valinnaisten kielten opiskelu mahdollistettiin hyvinkin pienellä ryhmäkoolla.
- Opintojen alussa järjestettiin kaikille lukio tutuksi -kurssi parantamaan ryhmäytymistä ja opintojen käynnistymistä.

Toteutetut toimenpiteet kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluissa:

- Kulttuurikasvatussuunnitelmat päivitettiin vuosien 2022-2023 aikana. Suunnitelmia on jalkautettu ja otettu käyttöön vuosien 2023-2024 aikana.
- Opistoissa on järjestetty kaikille lapsille ja nuorille avointa taideopetusta musiikissa, kuvataiteissa ja keramiikassa.

Toteutetut toimenpiteet elinvoimapalveluissa:

- Työllisyyspalveluissa tuetaan sekä työnantaja- että työnhakija-asiakkaita työllistämisen haasteissa. Neuvonnan ja ohjauksen lisäksi toimimme työnantajana ja työllistämistä taloudellisesti tukevana kumppanina mm. palvelusopimusten ja tukijärjestelmiemme kautta.
- On mahdollistettu nuorille laajemmat kesätyön ja kesäaikaisen yrittäjyyden vaihtoehdot taloudellisella tuella

vuosina 2022-2024 keskimäärin: 196 tuettua kesätyöpaikkaa/vuosi, 12 tuettua miniyrittäjää/vuosi

- Kohdennetaan työllisyyspalveluiden toimenpiteitä ja tukimuotoja etenkin niihin, joiden työllistyminen avoimille työmarkkinoille on haastavaa

vuosina 2022 – 2024 keskimäärin: 146 palkkatyöperusteista työsuhdetta/vuosi, yli sata tuettua pajaosallistumisjaksoa / vuosi

4.3 Järjestöyhteistyö

Paikalliset yhdistykset edistävät toiminnallaan iisalmelaisten hyvinvointia järjestämällä kulttuuri- ja liikuntapalveluita, tukemalla maahanmuuttajien kotoutumista sekä tarjoamalla vertaistoimintaa. Iisalmen kaupunki tukee yhdistysten työtä useilla avustusmuodoilla ja tarjoaa kohtuuhintaisia tiloja toiminnan järjestämiseen. Kaupunginhallituksen päätöksellä siirrettiin ”Muut harkinnan varaiset avustukset” sivistys- ja hyvinvointitoimialalle ja sopimusperusteisten avustusten osuutta lisättiin. Kaikki harkinnanvaraiset avustukset, lukuun ottamatta tapahtuma-avustuksia keskitettiin sivistys- ja hyvinvointitoimialalle.

Yhteistyö ja aktiivinen vuoropuhelu järjestöjen kanssa arjessa on keskeistä.

Kaupunki kutsuu yhdistykset koolle kerran vuodessa ajankohtaisten asioiden äärelle ja järjestää käyttäjäryhmittäisiä tapaamisia. Vammaisneuvosto järjestää kaksi kertaa vuodessa vammaisyhdistysten keskustelutilaisuuden ajankohtaisista asioista.

5 HYTE-kerroin

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi kuntien tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan.

HYTE-kerroin määräytyy kahdenlaisten mittarien perusteella:

- toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja
- tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista.

Iisalmi	HYTE-kerroin	HYTE-kerroin euroa / asukas	HYTE-kerroin, 1000 euroa
2024	59	17,8	378,5
2023	67	19,1	395,2
2022	75	21,3	447,2

HYTE-kertoimeen vaikuttavat prosessi-indikaattorit: [linkki](#)

Prosessi-indikaattori	Iisalmi
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä	0 (2024) 97 (2022)
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit	63 (2024) 67 (2022)
Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus	94 (2024) 80 (2022)
Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	100 (2024) 100 (2022)
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla	100 (2024) 100 (2022)

Prosessi-indikaattori	Iisalmi
seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista	
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	100 (2024) 100 (2022)
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	100 (2024) 100 (2022)
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä	100 (2024) 100 (2022)
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	100 (2024) 100 (2022)
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	100 (2024) 100 (2022)
Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä	0 (2024) 0 (2022)
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa	100 (2024) 100 (2022)
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin	100 (2024) 100 (2022)
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa	100 (2024) 100 (2022)
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista	0 (2024) 100 (2022)

HYTE-kertoimeen vaikuttavat tulosindikaattorit: [linkki](#)

Tulosindikaattori	Iisalmi
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä	250,5 (2024) 307,6 (2023) 299,4 (2022) 351,4 (2021)
Kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista	29,1 (2023) 25,5 (2021)
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	10,6 (2023) 10,9 (2022) 10,3 (2021)
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	1,9 (2024) 1,8 (2023) 2,1 (2022) 2,4 (2021)
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	9,9 (2024) 10,1 (2023) 9,9 (2022) 10,0 (2021)
Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista	18,7 (2023) 16,6 (2021)

6 Terveyden edistämisen aktiivisuus

TEA-viisarin pistemäärä osoittaa Iisalmen terveyden edistämistyön suunnan. Tiedot kuvaavat terveyden edistämisen aktiivisuutta eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. THL kerää kahden vuoden välein tietoja kunnan eri toimialoilta. Tiedonkeruilla selvitetään esimerkiksi toimenpiteitä, resursseja ja poikkeushallinnollisia toimintakäytäntöjä.

Pisteet	Iisalmi	Koko maa	Pohjois-Savo
Kaikki sektorit	72 (2024)	70 (2024)	74 (2024)
	71 (2023)	71 (2023)	74 (2023)
	72 (2022)	69 (2022)	74 (2022)
	74 (2021)	68 (2021)	72 (2021)
Kuntajohto	83 (2023)	83 (2023)	87 (2023)
	85 (2021)	77 (2021)	86 (2021)
Perusopetus	71 (2023)	64 (2023)	65 (2023)
	66 (2021)	65 (2021)	65 (2021)
Lukiokoulutus	68 (2024)	69 (2024)	67 (2024)
	63 (2022)	67 (2022)	69 (2022)

Pisteet	Iisalmi	Koko maa	Pohjois-Savo
Liikunta	75 (2024) 85 (2022)	69 (2024) 72 (2022)	77 (2024) 82 (2022)
Kulttuuri	64 (2023) 72 (2021)	72 (2023) 66 (2021)	73 (2023) 73 (2021)

Lähde: teaviisari.fi, tiedot haettu 11.2.2025, päivitetty 15.5. lukion ja kaikkien sektoreiden osalta.

7 Yhdenvertaisuuden edistäminen

7.1 Yhdenvertaisuussuunnitelma

Iisalmen kaupungin yhdenvertaisuuden edistämistyötä on ohjannut yhdenvertaisuussuunnitelma vuosille 2021–2025. Iisalmen kaupunki on pyrkinyt takaamaan asukkailleen yhdenvertaiset mahdollisuudet siten, että kaikki saavat palveluita ja elävät ilman pelkoa syrjinnästä. Suunnitelman toteutumista on seurattu raportilla vuoden 2023 lopussa. Kyselyn tulosten perustella yleisissä asenteissa on vielä tehtävää, jotta jokainen voisi asua ja elää ilman pelkoa ja kokemusta syrjinnästä.

Kokemuksellisen hyvinvointikyselyn mukaan syrjintää on kokenut viimeisen vuoden aikana 27 % joitakin kertoja vuodessa, 5 % toisinaan (kuukausittain) ja usein (viikoittain tai päivittäin) 4 %. (n = 277). He, jotka ovat tarkentaneet vastaustaan nousi yleisimpänä syynä ikä (48 %), mielipide (35 %), terveydentila (30 %). On huomioitavaa, että hyvinvointialueen teettämään kokemukselliseen hyvinvointikyselyyn Iisalmen vastaajat olivat 87 % naisia, joista 61 % palkkatyössä ja vastaajista yli 65 % oli yli 45-vuotiaita. Kyselyn tulos ei antane siis todellista kuvaa syrjinnän kokemuksen yleisyydestä Iisalmessa.

Ylä-Savon poikkihallinnollinen seudullinen romanityöryhmä on kokoontunut säännöllisesti kuluneella valtuustokaudella. Työryhmän tehtävänä on kehittää paikallisen romaniväestön osallistumismahdollisuuksia omien elinolojensa edistäjinä ja parantaa viranomaisten ja romanien välistä vuorovaikutusta sekä yhteistyötä. Työryhmä koostuu Ylä-Savon kuntien edustajista sekä Ylä-Savon romanit ry:n edustajista.

Iisalmen kaupungin liputusohje päivitettiin kaupunginhallituksen päätöksellä 20.5.2024 § 122, että Iisalmen kaupunki liputtaa kaupungintalolla ja Kulttuurikeskuksella romanien kansallispäivänä ja saamelaiden kansallispäivänä kansojen omilla lipuilla sekä Kuopio Pride -päivänä sateenkaarilipuilla.

7.2 Vammaispoliittinen ohjelma 2024–2030

Kaikkia toimialoja koskevat toimenpiteet ja niiden seuranta	Toteutunut
	Osittain toteutunut
	Ei toteutunut
Iisalmen kaupungin verkkosivujen ja lomakkeiden saavutettavuus.	Toteutunut
Yksityisten toimijoiden kannustaminen esteettömyyden kehittämiseen rakennuksissa, kuten keskusta-alueen kaupoissa, ravintoloissa, ja kahviloissa ja muissa palveluissa.	Osittain toteutunut
Huolehditaan Iisalmen kaupungin henkilöstön riittävästä yhdenvertaisuusosaamisesta ja koulutetaan henkilöstöä tarvittaessa.	Osittain toteutunut
Huomioidaan ja viestitään positiivisessa mielessä esteettömästä ympäristöstä.	Toteutunut
Iisalmi juhlistaa vammaisten päivää 3.12.	Ei toteutunut
Huolehditaan neuvostojen riittävästä resursseista ja osallisuudesta Iisalmen kaupungissa.	Toteutunut
Iisalmen kaupungin henkilöstöpolitiikassa tulisi mahdollistaa vammaisten henkilöiden työskentely heidän resurssien mukaan ja tarvittavat mukautustarpeet huomioiden.	Toteutunut

Toimenpiteet sivistys- ja hyvinvointitoimiala	
Varhaiskasvatus, perusopetus ja toisen asteen koulutus toteutuvat ensisijaisesti inkluusioperiaatteen mukaan niin, että vammaisen lapsen ja nuoren tarvitsema erityinen tuki tarjotaan lähipalveluna.	Toteutunut
Ryhmät varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuksessa muodostetaan siten, että lasten/oppilaiden hoito, kasvatus ja opetus voidaan toteuttaa	Toteutunut

Toimenpiteet sivistys- ja hyvinvointitoimiala	
opetussuunnitelmien mukaisesti inklusiivisesti ottaen huomioon erityisen tuen tarve.	
Henkilöstö sijoitetaan niin, että päivähoitoyksiköissä ja kouluissa on monipuolista osaamista.	Toteutunut
Turvataan riittävät henkilöstöresurssit varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisella asteella.	Toteutunut
Turvataan riittävät resurssit henkilöstön osaamisen vahvistamiseen täydennyskoulutuksen avulla varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisella asteella.	Toteutunut
Yhdenvertaisuuskasvatusta lisätään kouluissa ja varhaiskasvatuksessa.	Toteutunut
Kaupunki ja sen yhteistyökumppanit tarjoavat tasavertaiset mahdollisuudet kuntalaisille liikuntapalvelujen käyttämiseen ja kulttuurin harrastamiseen.	Osittain toteutunut
Liikunnan esteettömyyttä ja saavutettavuutta liikuntapaikoilla, -alueilla ja toiminnoissa lisätään.	Toteutunut
Soveltavan liikunnan ohjauksen laatu varmistetaan.	Toteutunut
Kulttuurikeskuksen peruskorjauksen yhtenä tärkeimmistä tavoitteista on esteettömyyden parantaminen.	Toteutunut
Järjestöyhteistyön edistäminen vammais-, potilas- ja kansanterveysjärjestöjen kanssa. Turvataan kolmannen sektorin toimintaedellytykset hyvinvoinnin edistämisessä. Avustusmäärärahat ovat vähintään edellisvuosien tasolla.	Toteutunut

Tekninen toimiala	
Varmistetaan yhdessä kiinteistöosakeyhtiö Petterinkulman kanssa, että lisäalassa on riittävästi esteettömiä, erikokoisia ja kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja. Tonttitarjonnassa edistetään mahdollisimman monipuolista ja monimuotoista tonttitarjontaa omistusasumiseen.	Toteutunut
Asuntopoliittisessa työryhmässä huomioidaan esteettömän asumisen edellytysten turvaaminen palveluiden ääreen.	Toteutunut
Pyritään siihen, että julkisissa virastoissa, sosiaali-terveyspalveluissa on esteetöntä asioida ja liikkua. Kohteista tehdään vuosittain esteettömyyskartoituksia, mutta vain osa parannustarpeista on toteutunut.	Toteutunut

Tekninen toimiala	
Toimitilat -vastuualueella laaditaan kaupungin hallinnassa olevien julkisten tilojen esteettömyyden kehittämissuunnitelma.	
Kaupunki lisää tiedottamista Aran myöntämistä korjausavustuksista yksityisille asuinkiinteistöjen omistajille.	Ei toteutunut
Kaupunki on huomionnut kaavoituksessa esteettömyyskorjauksiin kannustamisen mm. poistamalla kaavoituksessa olevat esteet hissinrakentamiselle sekä myöntämällä hissiavustusta hissittömiin kerrostaloihin.	Toteutunut
Kaavoitus ja rakennusvalvonta järjestävät vuonna 2024 tehdyn esteettömyyskartoituksen pohjalta tiedotustilaisuuden esteettömyyden edistämiseksi ja hissinrakentamisen vauhdittamiseksi asuinrakennuksissa.	Ei toteutunut
Liikuntaesteisten pysäköintipaikkojen mitoitus on suositusten mukainen ja niitä on riittävästi lähellä palveluja.	Toteutunut
Rakentaminen on hyvälaatuista. Kaupungin omat uudisrakennuskohteet rakennetaan esteettömiksi. Olemassa olevien rakennusten esteettömyyttä parannetaan mahdollisuuksien mukaan muiden korjaustöiden yhteydessä.	Toteutunut
Talviauraukset tehdään niin, että lumikasoja ei jätetä kadulle, jotta pyörätuolillakin voisi liikkua turvallisesti. Liukkaalla kelillä huolehditaan riittävästä hiekoituksesta.	Osittain toteutunut
Pyörätuoliramppeja on riittävästi.	Osittain toteutunut
Tarvittaessa kunnallistekniikka tekee yhteistyötä kiinteistönomistajien kanssa, jotta esteettömyys voi toteutua mahdollisimman hyvin.	Osittain toteutunut
Iisalmen kaupungin omistamien julkisten rakennusten verkkosivuille päivitetään rakennuksen esteettömyystiedot. Kaupungin verkkosivuille päivitetään myös esteettömät ulkoilualueet ja -reitit.	Ei toteutunut
Kuntalaisia aktivoidaan naapuriavun antamiseen.	Ei toteutunut

Työllisyys- ja kansainvälisyyspalvelut	
Työllisyys- ja kansainvälisyyspalvelut toimivat jatkossakin esteettömissä tiloissa, joihin on mm. kulkurampit/hissi.	Toteutunut
Työllisyys- ja kansainvälisyyspalveluissa jokainen asiakas palvellaan yksilönä, tulkkia ja tukevia kommunikaatiomenetelmiä käytetään asiakastapaamisissa.	Toteutunut
Vammaisen ihmisen työllistymistä tuetaan mm. palkkatuella, lisalmi-tuella ja erilaisilla tuetun työn muodoilla (mm. työkokeilut ja kuntouttava työtoiminta). Työllistymistä ohjaavat asiakkaan tarpeet sekä lait.	Toteutunut
Vammaisen ihmisen työllistymistä tuetaan erilaisin palveluin. Työllistymistä ohjaavat asiakkaan tarpeet sekä lait.	Tämä toteutunut siltä osin, kun he ovat kaupungin asiakkaina, mutta suurin palveluntarjoaja on Toimi-säätiö

8 Johtopäätökset

Iisalmen asukasluku on vähentynyt kuluneen valtuustokauden aikana ja väestöennuste vuoteen 2030 näyttää laskevan. Vieraskielisten osuus on kasvanut valtuustokauden aikana. Asemakaavoitetulla alueella asuvien ikäihmisten osuus on väestön vähentymisestä huolimatta lisääntynyt.

Iisalmelaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa seurataan erilaisten kyselyjen ja selvitysten pohjalta aktiivisesti. Kahden vuoden välein toteutettava kouluterveyskysely antaa kattavaa tietoa lapsista ja nuorista verraten koko maan tai muiden kuntien tilanteeseen. Tuloksia tarkastellaan ja käsitellään sivistys- ja hyvinvointitoimialalla. Oppilaiden äidinkielen ja matematiikan oppimisen kehittymistä seurataan Karvin tutkimuksella, jossa pitkittäistutkimus osoittaa Iisalmen pärjänneen hyvin eli kehittymistä taidoissa on tapahtunut jonkun verran enemmän kuin keskimäärin Suomessa esim. S2 ja erityisen tuen oppilailla.

Juhani Ahon yläkoulussa toteutetaan kattava hyvinvointikysely kaksi kertaa lukuvuodessa, jonka pohjalta nostetaan kehitettäviä teemoja lukuvuodelle. Tulokset osoittavat, että valtaosalla koulunkäynti sujuu hyvin ja nuorilla menee hyvin. Erityisen myönteistä kehitys on ollut kouluterveyskyselyn mukaan koulukiusaamisen osalta, yläkoulussa ja lukiossa koulukiusaamista esiintyy muuta maata vähemmän. Nuorten osallisuuden kokemus on parantunut toisen asteen opiskelijoiden keskuudessa.

Valtakunnalliset Move! -mittaustulokset osoittavat, että niiden oppilaiden osuus vähenee, joiden fyysinen toimintakyky on heikolla tasolla. Iisalmen tulos lähestyy koko maan tasoa. Lasten ja nuorten harrastamiseen on panostettu kuluneella valtuustokaudella kehittämällä uusia toimintamalleja, kuten IHMe, Nuorisopassi ja FredoApp.

Osallisuutta pyritty lisäämään vaikuttamismahdollisuuksilla tapahtumien suunnittelussa sekä osallistuvan budjetoinnin keinoin. Ideoista ihmeiksi -osallistuvan budjetoinnin 100 000 euron määräraha vuosille 2024 ja 2025 onkin merkittävästi suurempi kuin muissa pohjoissavolaisissa kunnissa.

Edellisen laajan hyvinvointisuunnitelman yksi tavoite on ollut terveellisen ja osallistavan elämäntavan edistäminen. Tavoitteen edistämiseksi on tehty aktiivisesti töitä eri toimialoilla. Muutamia nostoja onnistumisesta:

- Suurin osa varhaiskasvatuksen henkilöstöstä on käynyt Ihmeelliset vuodet -koulutuksen
- Lasten ja nuorten harrastamisen malli
- Maksuttomat perhevuorot on saatu käyttöön ja ne ovat olleet suosittuja
- Elämäni kunnossa -viestintä
- Osallistuva budjetointi on otettu käyttöön ensin sivistys- ja hyvinvointitoimialalla, ja myöhemmin koko kaupungissa
- Seniorit ovat ottaneet seniorikortin omakseen hyvinvointinsa edistämässä
- Osallisuutta edistäväksi työkaluksi ympäristösuunnitelmissa on otettu käyttöön karttakomentointi

Viihtyisän, toimivan ja turvallisen elinympäristön kehittäminen on ollut toisena hyvinvointisuunnitelman tavoitteena. Esimerkkejä onnistuneista toimenpiteistä ovat:

- Osallisuuden edistäminen elinympäristön suunnittelussa, johon on osallistunut koulut ja eri neuvostot

- Esteettömyyskävelyt ovat osa Iisalmen kaupungin teknisen toimialan arkea ja toimintakulttuuria
- Hissiavustus on toteutunut ja sitä on edelleen kehitetty hissi- ja esteettömyysavustukseksi
- Liikennepuisto toimii avoimena kohtaamispaikkana, toimien malliesimerkkinä muille kaupungeille.
- Liikuntapaikkojen aktiivinen kehittäminen sekä Saukko uimahalli ovat olleet tärkeitä ja onnistuneita investointeja kaikkien kaupunkilaisten kannalta
- Prosenttitaideperiaatteella on saatu taidetta lasten ja nuorten arkiympäristöihin ja julkisen taiteen näkyvyys on lisääntynyt esimerkiksi koivukujabiennaalin myötä

Kolmantena tavoitteena on turvata perheiden, lasten ja nuorten mahdollisuudet turvalliseen kasvuun ja hyvään oppimiseen. Kuluneella valtuustokaudella on valmistunut uusia ja peruskorjattu oppimisympäristöjä. Perusopetuksessa annetaan opetusta yli minimitason. Varhaiskasvatuksen laatua arvioidaan systemaattisesti ja kehityksestä tiedotetaan julkisesti. Esi- ja alkuopetuksen yhteistyö on kehittynyt, tuoden synergiaetua monissa asioissa. Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa on erityisen onnistunutta, tästä hyvänä esimerkkinä Perheentalon toiminta. Päivitetyt kulttuurikasvatussuunnitelmat takaavat lapsille ja nuorille tasavertaiset mahdollisuudet päästä kulttuurin ja taiteen pariin ja uusia toimijoita saatu mukaan.

Iisalmissa voidaan pääasiassa hyvin, mutta on tekijöitä, joihin on hyvä kiinnittää huomiota tulevan valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmaa laatiessa.

Nuorisotyöttömyys on Iisalmissa huomattavasti yleisempää kuin koko maassa keskimäärin. Nuorisotyöttömyys ja syrjäytyneisyys kulkevat käsi kädessä, joten nuorten tukityöllistäminen ja aktivointi ovat merkittävässä roolissa.

Lasten ja nuorten kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista tulee huolehtia, jotta ruokailu, uni, liikunta sekä muut vapaa-ajan harrasteet tukisivat terveyttä. Harrastukset edistävät lasten ja nuorten hyvinvointia, joten on tärkeää huolehtia, ettei harrastamattomien osuus lähde kasvuun.

Elinympäristöä tulee kehittää -viihtyisä, turvallinen ja esteetön asuinympäristö tukee hyvinvointia ja kaupungin vetovoimaisuutta. Alueellisen eriytymisen eli segregaaation vähentäminen ja sitä tukeva elinympäristön suunnittelu on tärkeää.